

Materiały szkoleniowe na patenty żeglarza jachtowego i sternika jachtowego.

1. Ogólne warunki realizacji szkolenia.

1. Nadzór nad szkoleniem żeglarskim sprawują:
  - a) Komisja Szkolenia PZZ, która nadzoruje wszystkie kursy i egzaminy żeglarskie,
  - b) upoważnione przez Polski Związek Żeglarski - Okręgowe Związki Żeglarskie, które nadzorują kursy i egzaminy im zgłoszone. Kopię zgłoszenia kursu (egzaminu) OZZ jest zobowiązany przesłać do Komisji Szkolenia PZZ. Dopuszczalne jest również przesłanie zgłoszenia pocztą elektroniczną. Kopia powinna być przekazana do Komisji Szkolenia PZZ przed rozpoczęciem szkolenia.
2. Dopuszcza się wszelkie formy szkolenia, które zapewniają realizację programu np. stacjonarne, weekendowe, z rozbiciem na teoretyczne i praktyczne, w zorganizowanych rejsach.
3. Począwszy od sezonu 2004 ustala się **minimalną ilość dni trwania kursów** na patenty żeglarza i sternika jachtowego (tzw. dni dydaktycznych). Liczba ta **nie obejmuje** dni przyjazdu na obóz/kurs/rejs, dni wyjazdu z obozu/kursu/rejsu oraz dni, które należy przeznaczyć na egzamin:
  - a) kurs na **patent żeglarza jachtowego** musi trwać minimum **12 dni** dydaktycznych (w tym minimum **10 dni** samej „manewrówki” - jeżeli zajęcia teoretyczne odbywają się w innym terminie),
  - b) kurs na **patent sternika jachtowego** musi trwać minimum **6 dni** dydaktycznych (w tym minimum **4 dni** samej „manewrówki” - jeżeli zajęcia teoretyczne odbywają się w innym terminie),
  - c) kurs na **patent sternika jachtowego dla osób nie posiadających patentu żeglarza jachtowego** musi trwać minimum **14 dni** dydaktycznych (w tym minimum **10 dni** samej „manewrówki” - jeżeli zajęcia teoretyczne odbywają się w innym terminie).
4. Organizatorem szkolenia może być osoba prawna lub fizyczna po spełnieniu niżej podanych warunków:
  - a) kurs powinien być zgłoszony i uzyskać akceptację właściwej jednostki organizacyjnej upoważnionej przez PZZ:
    - w OZZ, którego członkiem jest Organizator, lub
    - w OZZ, na terenie którego zarejestrowana jest działalność gospodarcza (lub siedziba) Organizatora, niezależnie od miejsca organizacji szkolenia,
  - b) zostanie zapewniony udział kadry instruktorskiej, w tym:
    - Kierownika Wyszkożenia Żeglarskiego (KWŻ) z uprawnieniami Instruktora Żeglarstwa PZZ i patentem żeglarskim wyższym niż najwyższe uprawnienia uzyskiwane na kursie,
    - wszystkich pozostałych instruktorów z uprawnieniami co najmniej Młodszy Instruktor Żeglarstwa PZZ i patentem co najmniej sternika jachtowego, w liczbie zapewniającej realizację programu szkolenia,
  - c) zostanie zapewnione właściwe zabezpieczenie ratownicze akwenu i sprzętu,
  - d) kurs musi być realizowany na sprzęcie szkoleniowym zgodnym z wymaganiami programu szkolenia i posiadającym ważny wpis rejestracyjny,
  - e) wskazane jest ubezpieczenie uczestników i kadry od NW, oraz kadry od OC.
5. Organizator szkolenia zapewnia sprzęt wymagany do szkolenia i egzaminu.
6. Szkolenie praktyczne na patent żeglarza jachtowego może być realizowane na:
  - a) jachcie mieczowym o powierzchni ożaglowania minimum 15 m², lub

- b) jachcie kabinowym o powierzchni ożaglowania minimum 16 m², lub
  - c) jachcie dwumasztowym.
7. Szkolenie praktyczne na patent sternika jachtowego może być realizowane na:
- a) jachcie kabinowym o powierzchni ożaglowania 30 m², lub
  - b) jachcie dwumasztowym o nie mniejszej powierzchni ożaglowania.
8. Do szkolenia z silnikiem wymagany jest jacht żaglowy o długości powyżej 5m.
9. Zgłoszenie kursu powinno zawierać:
- a) nazwę i siedzibę organizatora kursu,
  - b) miejsce, termin i rodzaj kursu,
  - c) imię i nazwisko KWŻ,
  - d) imiona i nazwiska kadry instruktorskiej,
  - e) typ i liczbę jednostek pływających przeznaczonych do szkolenia,
  - f) dla kursów teoretycznych: miejsce, dni i godziny zajęć,
  - g) dla szkolenia praktycznego: akwen i przystań szkolenia,
  - h) ramowy harmonogram kursu,
  - i) przewidywany termin egzaminu i wniosek o powołanie Komisji Egzaminacyjnej.
10. Dokumentacja kursu powinna zawierać:
- a) zgłoszenie kursu z akceptacją,
  - b) dziennik zajęć lub książkę rozkazów dziennych,
  - c) karty zaliczeń umiejętności,
  - d) sprawozdanie KWŻ.
11. Kierownik Wyszkolenia Żeglarskiego powinien przeprowadzić sprawdzian pływacki, lub uznać dokument stwierdzający umiejętność pływania. Fakt ten winien być odnotowany w karcie egzaminacyjnej.
12. Za „odbycie szkolenia” (w rozumieniu warunków dopuszczenia do egzaminu na patent żeglarza jachtowego lub lodowego oraz sternika jachtowego lub lodowego) rozumie się czynne uczestniczenie, w co najmniej 75% zajęć na kursie zgłoszonym wg wzoru i zatwierdzonym przez Komisję Szkolenia właściwego OZZ. Jest to również warunek otrzymania „Zaświadczenia o odbyciu szkolenia” wydawanego przez KWŻ po zakończeniu kursu.
13. Zaleca się, aby odbycie szkolenia wpisać do książeczki żeglarskiej.
14. Osoba posiadająca patent żeglarza jachtowego nie ma obowiązku odbywać dodatkowego szkolenia, aby podejść do egzaminu na patent sternika jachtowego.

2. Ramowy program szkolenia na patenty żeglarskie.

PATENT ŻEGLARZA JACHTOWEGO:

1. Przepisy:
  - a) prawo drogi na wodach śródlądowych,
  - b) sygnały wzywania pomocy,
  - c) znaki i sygnały stosowane na wodach śródlądowych,
  - d) przepisy lokalne,
  - e) zasady postępowania w razie wypadku i awarii; ubezpieczenia,
  - f) zasady zachowania się na jachcie, obyczaje żeglarskie, flagi i bandery,
  - g) zasady organizacji regat; podstawowe przepisy,
  - h) podstawowe zasady ochrony środowiska.
2. Budowa jachtów:
  - a) podstawowe nazewnictwo części składowych typowego jachtu śródlądowego,
  - b) zasady bezpiecznego posługiwania się instalacjami jachtowymi,
  - c) podstawowe elementy i obsługa współczesnego jachtowego silnika przyczepnego.
3. Teoria żeglowania:
  - a) kursy względem wiatru, wiatr rzeczywisty i pozorny, zawietrzność i nawietrzność, praca żagli, działanie steru,
  - b) zapobieganie wywrotkom - stateczność.
4. Locja:
  - a) oznakowanie nawigacyjne na wodach śródlądowych,
  - b) zagrożenia i przeszkody żeglugowe, informacje o budowach hydrotechnicznych.
5. Meteorologia:
  - a) skala Beauforte'a z opisem,
  - b) typowe zjawiska meteorologiczne, bryzy, odbicia, szkwały itp. Zjawiska niebezpieczne i ich oznaki,
  - c) komunikaty meteorologiczne.
6. Ratownictwo:
  - a) środki bezpieczeństwa i sposoby posługiwania się nimi,
  - b) wywrotka jachtu - zachowanie załogi i ratowanie wywróconego jachtu,
  - c) człowiek w wodzie - niebezpieczeństwa,
  - d) zagrożenia pożarowe.
7. Prace bosmańskie:
  - a) podstawowe węzły żeglarskie i mocowanie lin do osprzętu.
8. Manewrowanie jachtem:
  - a) klar do wypłynięcia i portowy,
  - b) podstawy cumowania i kotwiczenia,
  - c) obsługa żagli i osprzętu,
  - d) manewrowanie jachtem o powierzchni żagli min. 15 m² pod żaglami,
  - e) manewrowanie jachtem żaglowym pod silnikiem,
  - f) manewr "człowiek za burtą".

Zaleca się, aby podczas szkolenia na patent żeglarza jachtowego przeprowadzić szkolenie z pływania na jachcie dwumasztowym - w miarę posiadanych możliwości.

PATENT STERNIKA JACHTOWEGO:

Uwaga: Program szkolenia na patent sternika jachtowego dla osób, które nie posiadają patentu żeglarza jachtowego musi obejmować w całości oba programy (na patent żeglarza i patent sternika jachtowego).

1. Przepisy:
  - a) MPZZM,
  - b) podstawowe dokumenty jachtu morskiego,
  - c) ogólne zasady postępowania w portach krajowych i zagranicznych; przekraczanie granicy.
2. Wiadomości o jachtach żaglowych:
  - a) eksploatacja urządzeń i wyposażenia jachtu morskiego,
  - b) stateczność poprzeczna jachtu żaglowego; mały jacht w warunkach morskich,
  - c) eksploatacja i obsługa przyczepnych i stacjonarnych silników spalinowych,
  - d) instalacja elektryczna; akumulatory, ich obsługa i ładowanie.
3. Nawigacja:
  - a) korzystanie z kompasu: ustalanie kursu i namiarów,
  - b) podstawy nawigacji terestrycznej,
  - c) podstawowe i pomocnicze przyrządy nawigacyjne, obsługa systemu GPS,
  - d) praca na mapie.
4. Locja:
  - a) oznakowanie nawigacyjne systemu IALA region A,
  - b) światła nawigacyjne i ich charakterystyki,
  - c) morskie pomoce nawigacyjne i ich wykorzystanie (mapy nawigacyjne, spisy świateł, locje, spisy sygnałów radiowych),
  - d) znaki i skróty stosowane na mapach polskich,
  - e) przygotowanie nawigacyjne wejścia do portu.
5. Meteorologia:
  - a) przewidywanie zmian pogody,
  - b) podstawowe przyrządy meteorologiczne i jak z nich korzystać,
  - c) układy baryczne, cyrkulacja mas powietrza,
  - d) radiowe komunikaty meteorologiczne dla żeglugi, system NAVTEX.
6. Sygnalizacja i łączność:
  - a) sygnały wzywania pomocy, wykorzystanie środków pirotechnicznych,
  - b) sygnały ostrzegawcze, flagi MKS.
7. Ratownictwo:
  - a) środki bezpieczeństwa i sposoby posługiwania się nimi,
  - b) postępowanie w wypadku awarii (mielizna, pożar, przeciek, opuszczania jachtu),
  - c) przygotowanie do sztormu i techniki sztormowania, sztrandowanie,
  - d) współdziałanie ze stacjami ratownictwa i śmigłowcem ratowniczym,
  - e) "człowiek za burtą" na morzu na małym jachcie.
8. Manewrowanie jachtem:
  - a) manewrowanie jachtem balastowo - mieczowym lub balastowym pod żaglami o powierzchni powyżej 30 m² i pod silnikiem,
  - b) wykorzystanie cum i szpringów w manewrach portowych.

3. Ramowy podział godzinowy programów szkolenia na patenty żeglarza i sternika jachtowego.

Zaleca się wprowadzenie do programu szkolenia na patenty podstawowe przedmiotu „etyka”, jednak bez obowiązkowego egzaminu sprawdzającego z tego tematu.

Lp.	Temat / przedmiot	Żeglarz jachtowy		Sternik jachtowy	
		teoria	praktyka	teoria	praktyka
1.	Przepisy	5		4	
2.	Budowa jachtu	2			
3.	Teoria żeglowania	4			
4.	Wiadomości o jachtach			3	
5.	Nawigacja			2	4
6.	Locja śródlądowa	3			
7.	Locja morska			2	2
8.	Meteorologia	2		2	
9.	Sygnalizacja			1	
10.	Ratownictwo	2		2	
11.	Prace bosmańskie		2		
12.	Manewrowanie jachtem		100		30
	w tym na silniku		1		1
	RAZEM:	18	102	16	36

Uwaga: Kierownik Wyszkozenia Żeglarskiego może, w zależności od potrzeb, wprowadzić korekty godzinowe nie przekraczające 20% czasu szkolenia.

4. Wytyczne dla komisji egzaminacyjnej do przeprowadzenia egzaminu z manewrowania jachtem na patent żeglarza i sternika jachtowego.

I. ZAŁOŻENIA WSTĘPNE.

1. Egzamin z przedmiotu „Manewrowanie jachtem” obejmuje:
  - a) manewrowanie jachtem pod żaglami i silnikiem,
  - b) pracę w charakterze członka załogi,
  - c) umiejętność dowodzenia i kierowania załogą.
2. Umiejętność manewrowania jachtem należy sprawdzić:
  - a) przy sile wiatru $(2\div 6)^0$ B,
  - b) na akwenach śródlądowych lub morskich osłoniętych.
3. Umiejętności należy sprawdzić:
  - a) dla **żeglarza jachtowego** - na jachcie kabinowym o powierzchni pomiarowej żagli nie mniejszej niż 16 m^2 ,
  - b) dla **sternika jachtowego** - na jachcie kabinowym o powierzchni pomiarowej żagli powyżej 30 m^2 lub na jachcie dwumasztowym o nie mniejszej powierzchni żagli.
4. Na oba patenty obowiązuje sprawdzenie umiejętności manewrowania jachtem żaglowym o długości pomiarowej $> 5\text{ m}$, pod silnikiem pomocniczym.

II. ZAKRES WYMAGAŃ.

1. Zdający powinien wykonać wszystkie manewry podstawowe oraz przynajmniej dwa dowolnie wybrane przez komisję egzaminacyjną manewry dodatkowe:
  - a) manewry podstawowe:
    - zwrot przez sztag,
    - zwrot przez rufę,
    - manewr „człowiek za burtą”,
    - odejście i dojsście do nabrzeża.
  - b) manewry dodatkowe:
    - dojsście do boi,
    - odejście od boi,
    - stawanie na kotwicy,
    - odejście z kotwicy,
    - refowanie,
    - praca cumami.
2. W odniesieniu do pracy w charakterze załogi należy sprawdzić umiejętności:
  - a) reagowania na przechyły jachtu (balastowanie) bez polecenia prowadzącego,
  - b) prowadzenia fok w stosunku do kierunku wiatru i ustawienia grota,
  - c) zachowania się w czasie alarmu „człowiek za burtą”,
  - d) prawidłowego wykonywania poleceń prowadzącego jacht,
  - e) prawidłowego odpowiadania na komendy,
  - f) utrzymywania klaru jachtu w czasie pływania i postoju.
3. W odniesieniu do dowodzenia i kierowania załogą należy sprawdzić umiejętności wydawania komend i poleceń oraz ich egzekwowania i wykonywania we właściwym momencie.
4. Komisja Egzaminacyjna może, jako uzupełnienie egzaminu praktycznego, sprawdzić znajomość zasad wykonywania manewrów wymienionych w p. II.1

III. KRYTERIA OCENY.

5. Stosuje się sześciostopniową skalę ocen:

- a) 1 - niedostateczny,
- b) 2 - mierny,
- c) 3 - dostateczny,
- d) 4 - dobry,
- e) 5 - bardzo dobry,
- f) 6 - celujący.

6. Ocena końcowa z przedmiotu „manewrowanie jachtem żaglowym” obejmuje wszystkie elementy wymienione w p. I. 1. Ocena niedostateczna z jednego z tych elementów powoduje ogólną ocenę niedostateczną.

IV. DEFINICJE.

1. Za właściwe wykonanie komend i poleceń rozumie się także umiejętność samodzielnego wykonania wszystkich czynności, których wymaga żegluga i manewry danym jachtem.
2. Komisja egzaminacyjna decyduje o tym, czy manewr był lub jest bezpieczny.
3. Za prawidłowe wykonanie manewrów pod żaglami uważa się:
  - a) zwrot przez sztag:
    - gdy jacht zmienił hals z kursu bajdewind do kursu bajdewind nie tracąc zdolności manewrowej,
  - b) zwrot przez rufę
    - gdy jacht zmienił hals z kursu baksztag do kursu baksztag,
  - c) „człowiek za burtą”
    - gdy podjęto „człowieka” w czasie nie dłuższym niż 3 minuty na jachcie mieczowym, lub 5 minut na jachcie balastowym albo dwumasztowym,
    - ogłoszono alarm „człowiek za burtą” i wyznaczono obserwatora,
    - wyrzucono koło lub inny środek ratunkowy, tak aby znalazł się po nawietrznej „człowieka”,
    - podejście do „człowieka” odbyło się właściwą burtą, na kursie bajdewind, z prędkością ok. 1 węzła,
  - d) odejście od nabrzeża:
    - przy wietrze odpychającym, gdy manewr wykonano przy użyciu żagli,
    - przy wietrze dociskającym, gdy manewr wykonano przy użyciu żagli, wiosła, cum, kotwicy,
  - e) dojście do nabrzeża:
    - przy wietrze odpychającym, gdy jacht zatrzymał się we wskazanym przez komisję egzaminacyjną miejscu, w odległości nie większej niż skuteczna długość bosaka,
    - przy wietrze dociskającym, gdy zastosowano manewr asekuracyjny, wiosła, boja,
  - f) dojście do boi:
    - jeżeli jacht zatrzymał się w linii wiatru w odległości skutecznego zasięgu ręki lub bosaka, a boja znajduje się przed dziobem lub do wysokości want,
  - g) odejście z boi:
    - jeżeli jacht po postawieniu żagli i oddaniu cum położył się na halsie podanym przez komisję egzaminacyjną,
  - h) stawanie na kotwicy:
    - gdy przygotowano dostateczną długość łańcucha lub liny kotwicznej,

- rzucono kotwicę przy nieznacznym posuwaniu się jachtu do przodu z jednoczesną cyrkulacją, lub po całkowitym wytraceniu prędkości i rozpoczęciu biegu wstecznego,
  - łańcuch lub linę luzowano w miarę dryfu jednostki,
- i) odejście z kotwicy:
- jeżeli po wyrwaniu kotwicy jacht położył się na hals podany przez komisję egzaminacyjną,
- j) refowanie:
- jeżeli refowanie wykonano w sposób wynikający z istniejących na jachcie urządzeń i z zachowaniem zdolności manewrowej jednostki
4. Umiejętność manewrowania na silniku należy wykazać wykonując manewry dojścia i odejścia od kei.

V. UWAGI KOŃCOWE.

1. Droga przebyta przez jacht i liczba zwrotów może być, co najwyżej dwukrotnie większa od uznanej za niezbędne przez komisję egzaminacyjną; każdy z manewrów można powtórzyć.
2. Wyklucza się możliwość prowadzenia egzaminu z alarmu „człowiek za burtą” na ograniczonym akwenie.
3. Na życzenie zdającego komisja egzaminacyjna powinna umożliwić mu zapoznanie się w czasie kilku minut z własnościami żegludowymi jachtu.
4. Przed egzaminem komisja egzaminacyjna powinna zapoznać zdających z niniejszymi wytycznymi, a po jego zakończeniu - omówić wyniki, zwłaszcza w przypadku ocen niedostatecznych.
5. Komisja egzaminacyjna ma obowiązek zapewnić bezpieczeństwo żeglugi w czasie egzaminu.
6. Jeżeli komisja egzaminacyjna uzna, że wykonywany manewr zagraża bezpieczeństwu jachtu lub załogi, powinna odebrać zdającemu komendę, co oznacza dyskwalifikację zdającego.